

Bogoczová, Irena

[Mrhačová, E. Korelativní slovesa pohybu ve slovanských jazycích, zvláště v ruštině]

Opera Slavica. 1994, vol. 4, iss. 2, pp. 60-

ISSN 1211-7676 (print); ISSN 2336-4459 (online)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/116803>

Access Date: 16. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Mrhačová, E.: Korelativní slovesa pohybu ve slovanských jazycích, zvláště v ruštině. Spisy FF OU č. 81, Ostrava 1993, 82 s.

O slovesech pohybu nebo, chcete-li, "slovesech s významem přemist'ování" víme, že jsou ve slovanském slovesném repertoáru zastoupena jen několika málo hesly, že tvoří páry a že mohou mít obecně podobu neprefigovanou i prefigovanou. Autorka vydané práce se rozhodla pro zevrubnější prozkoumání této omezené, málo početné skupiny sloves, a to v rozsahu celoslovanském. Jako východisko jí posloužila excerpta z uměleckých a publicistických textů, slovníkový materiál, jakož i údaje z verifikačního lingvistického dotazníku, který byl rozeslán uživatelům jednotlivých slovanských jazyků, poněkud více lingvistům. Práci posoudili a doporučili k publikování rusista prof. PhDr. Rudolf Zimek, DrSc. a polonista doc. PhDr. Karel Kadlubič, DrSc.

V celkem 3 kapitolách se E. Mrhačová vyjadřuje postupně k otázkám (1) místa korelativních sloves pohybu ve slovanském slovesném systému a k jejich vztahu ke slovesné kategorii vidu, (2) podstaty opozice determinovanosti/nedeterminovanosti a odlišnosti významu těchto sloves v rovině časové, a konečně (3) možnosti prefixace slovanských sloves pohybu.

Vzhledem k tomu, že neprefigovaná slovesa pohybu, byť párová, patří k jednomu vidu - nedokonavému (např. jít-chodit, nést-nosit, vést-vodit), je skutečně vhodné používat jiné, mimovidové kritérium třídění, zmíněné hledisko determinovanosti/nedeterminovanosti. Vidově stejnorodá slovesa pohybu se tedy navzájem liší svým významem, formou (nejednotnou morfologickou stavbou projevující se minimálně jiným kořenovým stupněm) a frekvenční hodnotou. Tyto odlišnosti jsou základem korelace sloves s významem přemist'ování.

Rozborem shromážděného materiálu

dochází autorka práce k závěru, že nejpočetněji jsou slovesa pohybu zastoupena v jazycích východoslovanských, avšak korelace v rámci této skupiny sloves je zachována na celém slovanském severu a ve slovinštině. V rámci jazyků západoslovanských jdou společně polština s horní a dolní lužickou srbštinou a čeština se slovenštinou. V jazycích jihoslovanských naopak došlo k narušení systému sloves pohybu (výjimkou je zmíněná slovinština, o níž je známo, že si zachovala "původní", archaický ráz u řady gramatických kategorií). V bulharštině, makedonštině a srbocharvátštině se některá slovesa pohybu sice vyskytují, ale fungují buď jako synonyma, anebo mají sémantiku naprosto odlišnou.

V práci je největší prostor věnován ruštině a jejímu srovnání se stavem v češtině. Tento postup nebyl jistě zvolen záměrně, ale souvisí s lepší dostupností k živým textům i odborné literatuře a s hlubší teoretickou přípravou autorky v oboru rusistiky. Ve svých tvrzeních se E. Mrhačová neomezuje pouze na vlastní výzkumný materiál, ale bohatě cituje z odborných prací zejména slovanských autorů. Nebyla opomenuta ani komunikativní stránka textu, což se projevuje snahou o sladění pojmoslovného aparátu používaného jinými lingvisty v jiných národních redakcích.

Čtenáři se tedy do rukou dostává práce sice menšího rozsahu a užšího zaměření, ale fundovaná a záslužná. Okruh jejích příjemců zřejmě nebude široký, avšak ti, kteří se touto problematikou zabývají, jistě ocení teoretický přínos práce do oblasti, jež v současné době nepatří zrovna k těm "nosným". Vydavatel, nakladatelství Sfinga v Ostravě, se přičinil o pěknou úpravu, takže jsou zde veškeré předpoklady pro to, aby se práce setkala s patřičným zájmem.

Irena Bogoczová